

บทที่ 1

บทนำ

ความสำคัญและความเป็นมาของปัญหา

เครื่องเรือน หรือที่ในปัจจุบันเรียกกันว่า เฟอร์นิเจอร์(Furniture) ในอดีตเครื่องเรือน เป็นสิ่งหนึ่งที่สามารถสะท้อนสภาพสังคม ความเป็นอยู่ วิถีชีวิต ความเชื่อ ค่านิยม และการดำเนินชีวิตของคนในชุมชนหรือสังคมนั้นๆ เครื่องเรือนบางชิ้นยังสามารถเป็นตัวบ่งชี้ถึงฐานะของผู้ครอบครองได้ สำหรับบุคคลชั้นสูงระดับ กษัตริย์ เจ้านายหรือขุนนาง ในการออกแบบเครื่องเรือนสำหรับบุคคลระดับนี้ นอกจากต้องคำนึงถึงประโยชน์ใช้สอยแล้ว เครื่องเรือนมักมีการออกแบบรูปลักษณ์อย่างวิจิตรสวยงาม ดูหรูหราฟุ่มเฟือย มีการประดับตกแต่งกันด้วยการแกะสลักปิดทอง การฝังมุก งาช้าง กระเจ๊กสี ฯลฯ เพื่อให้สมกับฐานะความมั่งคั่งของผู้ครอบครอง

เครื่องเรือนไทยโบราณ เป็นสิ่งที่ช่วยอำนวยความสะดวกในการใช้ชีวิตให้แก่ผู้ใช้ แต่ด้วยลักษณะสังคมที่เปลี่ยนแปลง วัฒนธรรมตะวันตกเข้ามามีบทบาทมากขึ้นในสังคมไทยนอกจากเรื่องของการแต่งกายและรูปแบบการใช้ชีวิตแล้ว ยังส่งผลต่อค่านิยมอื่นๆ รวมถึงการเลือกใช้เครื่องเรือนไทยอีกด้วย เครื่องเรือนไทยบางอย่างได้สูญหายไปจากสังคมไทยเนื่องจากไม่เป็นที่นิยมอีกต่อไปจากเหตุปัจจัยต่างๆ แต่ในขณะเดียวกัน การนำเข้าเครื่องเรือนบางชิ้นของชาวตะวันตกก็เริ่มเข้ามามีบทบาทในสังคมไทย ตัวอย่างเช่น ธรรมเนียมการรับประทานอาหาร แต่เดิมคนไทยเราไม่นิยมมีเครื่องประกอบประเภทโต๊ะ เก้าอี้หรืออื่นๆ เพราะคนไทยแต่เดิมใช้วิธีนั่งราบบนเสื่อหรือพรม นิยมจัดกับข้าวใส่ถาดเป็นสำรับและส่วนใหญ่ยังใช้มือในการตักอาหารใส่ปากอยู่เป็นพื้น เพิ่งจะมานั่งเก้าอี้ล้อมโต๊ะแบบตะวันตกเป็นครั้งแรกเมื่อปี พ.ศ.2413 ในรัชกาลที่ 5 ดังนั้นไม่อาจกล่าวได้ว่า เครื่องเรือนสมัยใหม่ทุกวันนี้เป็นเครื่องเรือนไทยอย่างแท้จริง

รูปแบบที่อยู่อาศัยในปัจจุบัน ส่งผลอย่างมากต่อการเลือกใช้เครื่องเรือนหรือ เฟอร์นิเจอร์ ผู้คนในยุคนี้ไม่ได้อยู่บ้านไม้สัก ปลูกเรือนหมู่ มีบริเวณรอบบ้านกว้างขวางเหมือนดังสมัยก่อน วิถีชีวิตของคนเมืองที่เปลี่ยนแปลง ครอบครัวปัจจุบันเป็นรูปแบบครอบครัวเดี่ยวมากขึ้น จำนวนสมาชิกในครอบครัวมีไม่มากเนื่องจากพ่อแม่ไม่นิยมมีลูกหลายคนและส่วนมากไม่ได้อยู่กับพ่อแม่หรือญาติพี่น้องหลายคนร่วมกันในบ้านหลังเดียว การปลูกเรือนหรือบ้านอยู่บนที่ดินบริเวณใกล้กันนั้นแบบสมัยก่อนนั้นมิให้เห็นน้อยมาก ยังคงมีอยู่บ้างตามต่างจังหวัดในบางพื้นที่ รูปแบบบ้านของครอบครัวปัจจุบันมักเป็นลักษณะบ้านเดี่ยว บ้านแฝด ทาวน์เฮ้าส์ หรือ คอนโดเป็นส่วนมาก ดังนั้นเมื่อรูปแบบบ้านเปลี่ยนแปลง เฟอร์นิเจอร์ที่เลือกใช้ในครัวเรือนย่อมเปลี่ยนแปลงเช่นกัน การเลือกซื้อเฟอร์นิเจอร์สักชิ้นนอกเหนือจากการคำนึงถึงประโยชน์ใช้สอยและความเหมาะสมกับรูปแบบของบ้านหรือที่พักอาศัยของตนแล้ว การออกแบบหรือดีไซน์ที่ทันสมัย ก็เป็นปัจจัยสำคัญในการดึงดูดผู้ซื้อให้มีความสนใจในผลิตภัณฑ์เฟอร์นิเจอร์ได้

ผู้วิจัยเห็นว่านอกจากการผลิตตามต้นแบบดั้งเดิมแล้ว การอนุรักษ์และส่งเสริมเครื่องเรือนไทยให้เป็นที่รู้จักและดูร่วมสมัยมากขึ้นนั้น สามารถทำได้โดยวิธีการต่างๆ โดยผู้วิจัยต้องศึกษาถึงโครงสร้างและรูปแบบดั้งเดิมของเครื่องเรือนไทยโบราณและรูปแบบเฟอร์นิเจอร์ในปัจจุบัน โดยนำแนวคิดแบบดั้งเดิมผสมเทคนิคและกระบวนการผลิตแบบใหม่มาประยุกต์ใช้ เลือกว่าวัตถุดิบใช้งานได้สะดวกและเหมาะสมกับยุคสมัยในปัจจุบัน

โดยเน้นการออกแบบลวดลายผ้าเพื่อช่วยส่งเสริมให้งานดูร่วมสมัย ตอบโจทย์ความเป็นแฟชั่นมากขึ้นรวมถึงผลงานการออกแบบต้องสามารถตอบสนองต่อความต้องการของผู้บริโภคในแง่ของประโยชน์ใช้สอยอันเป็นหัวใจสำคัญของงานออกแบบเฟอร์นิเจอร์ เพื่อเป็นการส่งเสริมให้สินค้าเครื่องเรือนไทยเป็นที่รู้จักมากขึ้นทั้งในระดับประเทศและระดับสากล

ปัญหาของการวิจัย

1. ทำอย่างไรจึงจะช่วยส่งเสริมและอนุรักษ์เครื่องเรือนไทยโบราณให้เป็นที่รู้จักมากยิ่งขึ้น
2. การใช้ลวดลายผ้าลักษณะใดที่สามารถช่วยส่งเสริมให้เครื่องเรือนไทยโบราณดูร่วมสมัยมากขึ้น

วัตถุประสงค์ของการทำวิจัย

1. เพื่อศึกษาถึงรูปแบบและโครงสร้างเครื่องเรือนไทยแบบดั้งเดิม
2. เพื่อหาแนวทางในการออกแบบลวดลายที่ช่วยประยุกต์ให้เครื่องเรือนไทยแบบดั้งเดิมมีรูปแบบร่วมสมัยมากขึ้น
3. เพื่อเป็นการอนุรักษ์และส่งเสริมการใช้เครื่องเรือนไทยในรูปแบบงานร่วมสมัย

ขอบเขตของงานวิจัย

1. ศึกษาที่มาและประโยชน์ใช้สอยของเครื่องเรือนไทยในยุครัตนโกสินทร์
2. ศึกษาถึงการเปลี่ยนแปลงของเครื่องเรือนไทยในยุครัตนโกสินทร์
3. ศึกษาการออกแบบลวดลายผ้า

วิธีการดำเนินงานวิจัย

1. ทำการค้นหาข้อมูลจากแหล่งข้อมูลทางประวัติศาสตร์พิพิธภัณฑ์, ห้องสมุด, ฯลฯ
2. ทำการรวบรวมข้อมูล, วิเคราะห์เปรียบเทียบ
3. เริ่มกระบวนการออกแบบลวดลายผ้าและโครงสร้างเครื่องเรือนไทยแบบประยุกต์

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. สามารถส่งเสริมและอนุรักษ์เครื่องเรือนไทยโบราณให้เป็นที่รู้จักมากยิ่งขึ้นผ่านงานออกแบบ
2. สามารถหาแนวทางการออกแบบลวดลายผ้าที่ช่วยให้เครื่องเรือนไทยโบราณดูร่วมสมัยมากขึ้น
3. นำงานวิจัยไปเผยแพร่ในระดับชาติหรือระดับนานาชาติได้
4. นำบทความวิจัยไปตีพิมพ์ในระดับชาติหรือระดับนานาชาติได้

นิตยศัพท์ (Keywords)

เครื่องเรือนไทย (Traditional Thai Furniture) หมายถึง เฟอร์นิเจอร์ที่ถูกออกแบบขึ้นเพื่อประโยชน์ใช้สอยและมีรูปแบบลวดลายที่บ่งบอกถึงความเป็นไทย

การออกแบบลวดลาย (Decorative Design) หมายถึง การแสดงออกซึ่งความแปลกใหม่ ด้วยจุด เส้น รูปร่าง รูปทรง และสี เพื่อประโยชน์ใช้สอย และความงามตามวัตถุประสงค์ของการสร้างผลงานประเภทนั้นๆ¹

ศิลปะกรุงรัตนโกสินทร์ (Rattanakosin Arts) หมายถึง ศิลปะที่เกิดขึ้นในประเทศไทยตั้งแต่ช่วงปี พ.ศ. 2325 - ปัจจุบัน

ศิลปะร่วมสมัย (Contemporary Art) หมายถึง ศิลปะที่เกิดขึ้นในอดีตที่มีจุดคาบเกี่ยวมาจนถึงปัจจุบัน มีหลายรูปแบบและหลากหลายสไตล์

¹ พิณาลิน สาริยา, การออกแบบลวดลาย, (กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์โอเดียนสโตร์, พิมพ์ครั้งที่1 :2549),หน้า 5